
MARTIN
BRYŚ
VÁCLAV
MORAVEC
VLASTNÍM HLASEM

Václav Moravec

vlastním hlasem

Vyšlo také v tištěné verzi

Martin Bryś

Václav Moravec, vlastním hlasem – e-kniha
Copyright © Czech News Center, a. s., 2026

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

VÁCLAV MORAVEC

VLASTNÍM HLASEM

2026

BBC
BBC
1840-6000
BBC
ČESKÁ REPUBLIKA
Václav Moravec
Platnost do 31/12/2002
press

MARTIN BRYŚ

VÁCLAV MORAVEC
VLASTNÍM HLASEM

O POVINNOSTI, KOMPROMISU
A CENĚ VEŘEJNÉ SLUŽBY

REFLEX
EDICE

Text © Czech News Center, a. s.
Foto na obálce © Nguyen Phuong Thao

ISBN 978-80-7710-049-6
ISBN ePUB: 978-80-7710-052-6
ISBN MOBI: 978-80-7710-053-3
ISBN PDF: 978-80-7710-051-9

Obsah

Předmluva **6**

1974–1989
Kapitola 1: Z roubenky na skále až k překvapivé revoluci **8**

1989–1992
Kapitola 2: Maturita v listopadu a tulák po redakcích **36**

1992–2000
Kapitola 3: Divoká devadesátá **58**

2000–2006
Kapitola 4: Sabatikl v Americe a škola BBC **82**

2003–2013
Kapitola 5: *Otázky*: zrození značky **110**

2007–2014
Kapitola 6: Komu patří média **136**

2002–2021
Kapitola 7: Moderátor, nebo vědec? **158**

2016–2025
Kapitola 8: Řízená likvidace **182**

2025–2026
Kapitola 9: V průběhu konce **208**

2026+
Kapitola 10: Na vlastní pěst – *Moravec.cz* a co dál **230**

Doslov **254**

Obrazová příloha **257**

Předmluva

Když BBC v roce 2000 rozšiřovalo Českou redakci v Praze, bylo ji třeba doplnit o redaktory znalé místní politické scény. Talent a angličtina k tomu! Kde takového člověka sehnat?

„Mohl bych ti doporučit jednoho mladého muže, pozoruji ho delší dobu, vysílal na Frekvenci 1, vedl rozhovory s politiky," poradil mi kamarád od fochu. Když mi řekl, že mu je dvacet sedm, představil jsem si neohrožené drzé „ucho", které vaří z vody. Když jsem si Václava poslechl a posléze se objevil, bylo mu v jeho sedmadvaceti dobrých padesát a z vody nevařil. Jako kluk si místo lyžování po Orlických horách a fotbalu raději archivoval noviny, časopisy a jiné tiskoviny. Když přičteme přirozený talent a výtečnou paměť, bylo nasnadě, že se do České redakce BBC skvěle hodí.

Naše námluvy byly ovšem barvitější a napínavější než námluvy z *Prodané nevěsty*. Václav dělal drahoty – poslouchal vysílaní České redakce BBC a váhal, jestli chce být „veverkou v kolečku" každodenního vysílání. Tehdy jsem telefonoval do Letohradu s urputností nebývalou, nabízel jsem to jediné, co jsem opravdu mohl slíbit: že v BBC ho čeká jiná kultura. Volal jsem tam tak často, až jsme se skamarádili s jeho maminkou Helenou, která Vaška – podobně jako v *Prodance* – do toho našeho sňatku dotlačila. Dodnes jsem jí vděčen. V roli Kecala jsem se tehdy snažil sehnat moderátora, který by dokázal připravit pět živých a zajímavých rozhovorů týdně. Netušil jsem, že sháním spoluautora společného životního příběhu.

Václav se v BBC usadil tak rychle a tak důkladně, až jsem si po pár letech říkal, že jsem přijal do redakce někoho, kdo bude jednou psát paměti a já jimi budu procházet jako postava ve vedlejší roli.

Redakce, do které přišel, byla rodící se *all-stars* sestava: Jarda Veis, Adam Drda, Ondřej Štindl, Dan Kaiser, Teodor Marjanovič, Martina Mašková, později pak Michal Růžička, Michal Petrov, Hana Andělová, Petr Fischer, Dan Anýž, Martin Řezníček, Lenka Kabrhelová, Tereza Zavadilová, Mikuláš Kroupa a – *last but not least* – Petr Brod, chodící encyklopedie a můj *brother in arm*s z Londýna a můj *Number 2* v Praze.

Po více než patnácti letech v BBC v Londýně jsem si myslel, že už mě jen tak něco nepřekvapí. Václav mě vyvedl z omylu hned zkraje: přišel jako student, který si údajně chtěl hlavně užívat život, a během pár dnů zapadl do hvězdného kolektivu a za pár týdnů dělal rozhovory, které se často druhý den objevily na titulních stranách většiny deníků.

A přesně tahle schopnost – rychle reagovat, ptát se dál, fundovaně a úporněji, ale s elegancí a bez vulgarity, i když hrozí, že se tázaný zvedne a odejde ze studia, nebo bude hrozit bojkotem – je to, co se Vašek tehdy v BBC učil doslova za pochodu. Ne vždy to bylo snadné, přece jen se KULTURA BBC lišila od české mediální kultury konce 20. století. Například nekonečné debaty na téma přesnost versus rychlost. Václav byl vychován v prostředí, kde být první bylo mnohdy důležitější než být přesný. Ale jeho inteligence a tvárnost mu naštěstí dovolily, aby vzal za svou mantru BBC: *Be first if you can, but firstly be right.* (Doslova: Buď první, pokud můžeš, ale prvně buď přesný!)

Roky naší spolupráce v letech 2001 až 2006 byly nabité historií: volby, referendum o vstupu do Evropské unie, vstup samotný, vládní krize, které by unavily i otrlejšího politologa. Václav v tom všem rostl takovým tempem, že jsem coby jeho šéf strávil dost energie tím, abych mu dal najevo, kdo tu velí – a přiznávám, že to nebylo pokaždé úplně přesvědčivé.

Náš pracovní vztah – šéf versus podřízený –, který stejně nikdy hierarchicky moc nefungoval, se rychle přetavil v silné, časem ještě zocelené přátelství, které trvá dodnes.

Tahle kniha zachycuje Václavovu cestu od malého kluka z Letohradu, přes jeho první velké rozhovory a roky v České redakci BBC až k novináři, kterým se stal.

Měl jsem tu čest být téměř na jejím začátku – a jsem rád, že jsem tehdy do Letohradu volal tak dlouho, dokud to nezvedla ta správná osoba.

VÍT KOLÁŘ
ŘEDITEL A ŠÉFREDAKTOR BÝVALÉ
ČESKÉ REDAKCE BBC

1974–1989

KAPITOLA 1

Z ROUBENKY NA SKÁLE AŽ K PŘEKVAPIVÉ REVOLUCI

Podorlické městečko, chalupa se suchým záchodem na dvorku a velká rodina, kde se šetřilo, chodilo do kostela a které režim nechtěl dát šanci. Václav Moravec poodkrývá, na čem stojí jeho celoživotní principy. Jak zvládal to, že byl vždycky „jiný“? V čem ho utvrdila liberální výchova a co bylo doma tabu? Jeho okolí dávalo jasně najevo, že to nebude mít jednoduché, přesto už v raném věku vynikal neobyčejnou tvrdohlavostí. Jak se vyhýbal komunistické indoktrinaci a proč do poslední chvíle nevěřil, že režim může padnout?

Znají vás všichni, ale málokdo o vás něco ví. Je to schválně?
Možná je to tím, že se mě nikdo z novinářů na některé věci neptal. Kořeny, které vás formují osobnostně a lidsky, nejsou pro média a pro lidi ve veřejném prostoru tak zajímavé. Já je za zajímavé považuji. I když jsou možná nudné a obyčejné. Žádná tajemství ani věhlasné předky nemáme.

Vaši předci pocházejí všichni z jednoho regionu kolem Letohradu.
Dříve Kyšperka.

Myslím, že se přejmenoval v padesátých letech…
Ještě za protektorátu Čechy a Morava to byl Geiersberg, v překladu Supí hora. To jsou Sudety, v nichž se snoubí historické paradoxy, které také formovaly naši rodinu.

Kam až sahá vaše rodová paměť nehledě na tuhle knížku?
Asi k prababičce. Jako dítě, což jsou už mlhavé vzpomínky, jsem vyrůstal v roubence, která stála při příjezdu do Letohradu na skále. Ona už tam dnes není, protože to byl nebezpečný svah, který časem erodoval. Naše roubenka byla charakteristická tím, že měla suchý záchod, na který mě jako dítě naši přenášeli přes předsíň. Pamatuju si, jaká mi bývala zima, když mě nesli na suchou latrínu.

Jako dítěti mi to vadilo, takže jsem poměrně dlouho chodil na nočník. Ale táta vždycky říkal: „To je naše rodová chaloupka po prababičce Motlové."

V pozdějším věku jsem tu chaloupku měl rád. Když jsem studoval na střední škole, tak mě to k ní vždycky táhlo, protože ve vás zůstává, jak vypadal váš rodný domeček.

Ta chaloupka byla v rodině z otcovy, nebo z matčiny strany?
Z otcovy. Máma se narodila v Praze, takže do naší rodiny patří i pražská větev. Ale matčini rodiče žili nedaleko Letohradu, i oni vyšli z prostředí Orlických hor. Mamka se s tátou seznámila během prázdnin. Byla to zprvu prázdninová láska, kdy holka z Prahy přijela do Letohradu na léto. Její rodiče se pak kvůli tomu, že se provdala, vrátili zpátky do Orlických hor. Když jsem šel do první třídy, rodiče si postavili domek a pak na naši roubenku zbyly jenom vzpomínky.

Má roubenka svůj význam i dnes? Ukazujete si na ní rodinnou ctižádost, odkud jsme vzešli a kde jsme teď?
To si, Martine, myslím, že nemá. My to máme z podstaty postavené jinak. Maminka je jedináček, ale tatínek je ze třinácti dětí. Kvůli silnému katolicismu, kvůli protirežimní rebelii ta rodina do tehdejšího totalitního systému nezapadala, nepatřila do šedé zóny, nebyla bolševicky aktivní, a proto naše rodina měla od začátku ctižádost výhradně v hodnotách desatera – že respektujeme silnou hodnotu života, vazbu na Bibli a rodinu jako takovou. Pro nás je podstatné, abychom drželi pohromadě. Takže ctižádost typu „podívejte se, tady nějaký Moravec se narodil v roce 1974 v chaloupce a stala se z něj celebrita", to nám není vlastní.

Vzpomínám si, že jsme se každou neděli scházeli u prarodičů v Kunčicích a bavili se o tom, co se každému v tom týdnu stalo. Když si vezmete, že otec má dvanáct sourozenců, ti už mají partnery a děti, a všichni se scházíme, tak u mě nešlo o to, jestli někdo udělal díru do světa, ale nedělat ostudu rodině, na kterou máte silnou vazbu.

Drží se to dodneška, tahle pevná vazba v rodině?
Ano, rodina se normálně schází, vyměňujeme si dárky. Vystihuje to třeba dědova fotografie se čtyřiceti osmi vnoučaty, to ještě děda Moravec žil. Zemřel dva roky po tom, co začaly *Otázky*.

To scházení se trvá dodnes a rodina velmi drží pospolu. A slaví se! U nás se vždycky v neděli něco slavilo. Buď to byly narozeniny, svátky, nebo se někdo narodil, křtiny, svatby. Na těch nikdy nebylo míň než sto lidí. Takže když se vdávaly tety a ženili strýcové, měl jsem pocit, jako bych nějakou svatbu absolvoval každý rok.

Kam se vešlo tolik lidí?
Do Orlovny v Letohradě. Protože jsme katolíci, jsme navázáni na tělovýchovný spolek Orel, ne na Sokol. Moje kmotra, teta Marie Brandejsová, je starostkou župy Orlické v Orlu. Ten byl založený vedle Sokola, vázaný na katolíky a na podporu křesťanských hodnot.

A nevystoupil jste vy trošku z toho rodinného vlaku tím, že jste se přestěhoval do Prahy?
Kdybyste mě zkoušel ze znalosti všech mých sestřenic a bratranců, tak bych asi pohořel... Od studií na vysoké škole, která vás z domova odva-

nou, až k práci v Praze jsem rodinnou vazbu oslabil. Když se vídám se sestřenicemi a s tetičkami či strýčky, tak je to spíš na individuální bázi, nebo když se slaví něco přímo u nás v rodině.

Bratr Martin jako jediný zůstal v Letohradě. Sestra Klára tím, jak začala vrcholově sportovat, taky vylétla z rodinného hnízda a přesídlila do Jablonce nad Nisou. Takže vazbu na rodinná setkávání už máme menší. Přemýšlím, kdy jsem naposledy byl na takovém setkání, které by nebylo o tom, že se někdo žení nebo vdává... To by bylo dvacet, dvacet pět let zpátky.

Když vidíte příbuzné v užším kruhu, jak vás berou? Jako někoho, kdo se vymkl rodovému standardu?
Myslím, že mě berou normálně, jako Vaška. To se ale musíte zeptat jich, jestli jsou rádi, když jim někdo řekne: „Ten Moravec, který byl v televizi, ten patří k vám?“

Například Václav Vacek, letohradský farář, patří k těm, kteří jsou v katolické církvi intelektuálně velmi vážení, a myslím si, že mě hodně ovlivnil. Když se mnou Václav dělal v Letohradě besedu, přišly tetičky a strýčkové, je to tak pět let zpátky, a jakmile do mě někdo šil, říkali: „Hele, nic si z toho nedělej, protože držíš naše hodnoty.“ Spíš v těžších chvílích dodávají podporu, než aby říkali: „Tohle je naše celebrita.“

Když nad tím přemýšlím nahlas, hodnoty a ukotvenost jsou v naší rodině krásně lidské a příjemné. Zaprvé se z celebrity asi nepodělají a zadruhé v sobě mají právě to lidství. A to, co rodinu formuje, co já považuji za důležité, je bourdieuovský kulturní a sociální kapitál, který vám dá. To znamená, že nejsme všichni na stejných startovacích čarách. A tohle nás formuje. V tom má Bourdieu pravdu.

Dnes se ovšem ten kapitál měří hodně finančně. A když vidím profese vašich předků, tak to nejsou továrníci a bankéři. Otec je zámečník.
Ano. A maminka byla úřednicí v Jednotě, což bylo spotřební družstvo. Taky řadová pozice.

Bylo materiální zajištění rodiny, nebo vůbec majetek, někdy téma? Řešili Moravcovi, jak jsou na tom finančně, kde bydlí, jestli jezdí na dovolenou?
Neřešili. Katolicismus a víra pro ně byla silná v tom, že uměli žít ve velmi skromných podmínkách. Z toho plyne můj obrovský obdiv k dědovi

a babičce Moravcovým. Vezměte si, že vás komunisti nepustí studovat – babička vykonávala práce uklízečky, protože nic jiného nemohla, a k tomu se staráte o třináct dětí.

Měli jsme navíc silné pouto k přírodě, prarodiče chovali krávu, kozy, husy. Starší děti se od mládí staraly o mladší sourozence. A pro mě jako dítě to bylo tak, že jsem se musel postarat o Kláru a Martina. Mezi námi byl poměrně velký věkový rozdíl, Klárka je o devět let mladší a bráška o deset. Tohle otec vyžadoval, protože sám měl kdysi na bedrech dvanáct sourozenců.

Děda s babičkou museli chodit do práce od rána do večera. Děda byl velmi šikovný zedník v Letohradě, chodil na melouchy, stavěl, aby uživil třináct krků. Ale víte, co je zvláštní? Že si nikdy nestěžovali, že by neměli dovolenou v zahraničí. Za komunistů by jezdili leda do satelitů Sovětského svazu. Ale je bavilo jet pod stan, protože celá rodina se zhlédla ve skautingu, když byl na to krátké období v šedesátých letech obnoven.

Vzpomínám si, že nejdále jsme byli na dovolené ve Vysokých a Nízkých Tatrách, protože táta měl rád hory, s mamkou jezdili na běžkách. V tom jsem se odrodil, na rozdíl od Kláry a od Martina, kteří k zimním sportům tíhnou a Klára to dělá profesionálně. A můj úplně první výlet do ciziny byl zaměstnanecký tábor Jednoty v Polsku, kdy jsme dostávali výjezdní doložku.

O mě se hodně starali prarodiče Motyčkovi. Mamku, rozenou Motyčkovou, tím rád v nadsázce provokuji, když mi říká: „To jsme tě hezky vychovali."

Replikuji: „Mě vychovala babička s dědečkem."

Táta chodil po pracovní době vykládat vagony a máti uklízet. Měli dvě zaměstnání, aby si mohli postavit rodinný domek v Letohradě a my šli z roubenky na skále do lepšího.

Nejvíc vás měli na starost babička s dědou z Prahy.

Ano, kvůli tomu se do Letohradu na důchod i přestěhovali. Rodiče by to podle mě sami nezvládli, postavit dům a hlídat malého caparta. Babička dřív pracovala na náměstí Míru v Praze jako pokladní v galanterii. Když jsem pak studoval a byl na koleji, říkala: „Škoda, že jsme ten pražský byt tehdy pustili a odstěhovali se."

Ale rodičům se to nakonec povedlo. Když jsem šel do první třídy, přestěhovali jsme se do nového rodinného domu u lesa.

Tehdy byl rozdíl mezi centrem a periferií větší než dnes. Jak spolu ty dvě rodiny vycházely? Jedna s pražskou zkušeností a ta druhá místní?
Velmi, velmi přátelsky. Babička s dědou vyčítali mamince jen to, že opustila střední školu. Mamka nejdřív pracovala jako zapisovatelka u jednoho z pražských obvodních soudů, uměla těsnopis a studovala střední. Jenže táta řekl, že se buď vezmou, nebo rozejdou, protože kvůli dvanácti sourozencům už nemůže dojíždět na rande do Prahy. A tak mě počali poměrně brzy.

Vezměte si, jak mladé mám rodiče. A taky liberální. To ale byli i prarodiče. Babička to neříkala ve zlém, vyčítala mamce jen to, že se vdávala tak brzo a nedodělala školu.

Husa místo dovolené

Kde se to v nich bralo, ten kontrast tradice a liberálního nastavení? To přece obvykle dohromady moc nejde.
Ale jde. Vnitřní svoboda vám umožňuje přežít v těžkých podmínkách, mnoha věcem se vysmívat. A zároveň se můžete opřít o víru. Nikdy neřešíte, že nemáte na dovolenou. My se těšili na to, až zabijeme husu a jako rodina si ji dáme.

Děda vůbec nemusel mít maso. Vzal si husí sádlo, pekáč vytřel chlebem. Je hrozné, jak to Zeman v českém prostředí zvulgarizoval, ale u nás to takové lidové bylo. Vnitřní svobodu vám bolševici vzít nemůžou. Můžou vám znepříjemňovat život, ale vy se opřete o rodinu. Děti přitom netyranizujete ani nešikanujete, jen jim lidsky vysvětlíte: „Bylo by dobré, abyste se o sebe staraly, protože jediné, co vám zůstane, jste vy sami."

A přes co kromě rodinné soudržnosti nejel vlak? O čem nebyla diskuze, co se nepromíjelo?
To je dobrá otázka. Možná zesměšňování víry. Braní jména Božího nadarmo. A pro mě jako dítě třeba to, že v kostele musíte být ticha, že se tam nekřičí. Že berete sakrální prostor vážně. Mimochodem, tohle byla

jedna z věcí, která mě jako dítě od kostela a praktikování víry odváděla. Ta tíha baroka, která tam na vás padá, že nesmíte křičet, i když jste jako dítě neposedný.

Kdy jste byl naposledy v kostele? A jak dlouho jste tam s rodiči chodil?
To je zvláštní. Tatínek je silný katolík a maminka nevěřící, tam je zase ten paradox naší rodiny. Takže jako rodina jsme si na mši do kostela jen tak nezašli. Tatínek chodí v neděli ráno na bohoslužbu sám. A jakmile jsem odjel studovat do Prahy, to bylo Klárce zhruba deset jedenáct, úplně jsem vylétl z hnízda a do Letohradu jezdil jen občas. A když jsme se potkávali, tak spíš doma, než abychom v rámci nedělního rituálu zašli na bohoslužbu. Půlnoční se drží, na ni jsme chodili pravidelně. Když jsem přes Vánoce v Česku, zajdeme.

Proč je taková mezera mezi vámi a mladšími sourozenci? Je tam nějaký podstatný důvod, nebo to tak vyplynulo?
Maminčiny potraty. Potratila dvakrát, což nepochybně bylo dáno stresem, protože stavěli barák. Vezměte si, že Klára se narodila v roce 1983 a dům se dostavěl, když jsem šel do první třídy, tedy v roce 1980.

Určitě si toho udělali dost svépomocí…
Ano, tatínek jako prvorozený měl nevýhodu. Pokud jste nejstarší, tak vám sourozenci ještě pomáhat nemůžou. Když jste se ptal, jak spolu fungovaly rodiny prarodičů, tak děda Motyčka s dědou Moravcem byli velcí přátelé, protože spolu stavěli náš barák. I když děda Motyčka před důchodem pracoval v Praze jako úředník, byl manuálně zručný, takže to byli parťáci.

Někdy to bývá tak, že jednoho dědu máte radši než druhého, nebo jednu babičku než druhou…
Já bych neřekl radši, prarodiče mě fascinovali svou odlišností. Měl jsem dědečka s babičkou, o které jsem se nemusel dělit, to byli Motyčkovi. A pak jsem měl dědečka s babičkou Moravcovy, kteří kolem sebe měli spoustu drobotiny.

Motyčkovi tak na mě měli víc času než Moravcovi. Ale u Moravcových zase byla skvělá ta spousta zvířecí havěti, slepice, kachny, které jsme ne-

měli. Plus obrovské množství strýců a tetiček, se kterými jsem blbnul. Takže zase ten kontrast, že u Motyčků vás někdo opečovává, a pak přijedete na Kunčice, zapadnete do početné tlupy a děláte lumpárny. Že házíte hrušky na sousedovic barák a líbí se vám, když paní Tomková vylítne z domu, jací jsou ti Moravcovi strašní spratci. Kontrasty v životě a na životě miluju.

Mimo systém

Mluvil jste o perzekuci, respektive vybočení ze systému, které kladlo rodině překážky, ať už ve škole, nebo v zaměstnání. Byla to katolická tradice, která se za komunismu nenosila, nebo tam bylo i něco dalšího?
Zaprvé to byl silný katolicismus a svoboda říkat si a myslet, co chci. A pak značná role katolické komunity v Letohradě, která v roce 1968 obnovovala skauta. To je jedna z věcí, o jejíchž detailech jsem se dozvěděl až na svých padesátinách. Když byl skaut v roce 1970 zase zakázán, fungoval nelegálně za přispění tehdejšího faráře v Letohradě. Strýčkové a tetičky vyprávěli, že byli i na výsleších StB.

Dokážu si představit, že jako dítě vás před něčím problematickým chránili. Ale proč vám to prozradili až takhle pozdě?
Nevím, jestli v tom nebyl můj nezájem. Jako novinář bych se přece o tohle měl zajímat, a přitom jsem na to na svých padesátinách koukal s otevřenými ústy. Nevím, proč jsme se o tom nikdy nebavili. Vím, že když jsem vstupoval do Pionýra, protože nás tam na základní škole nahnali, tatínek mluvil o tom, že existoval skauting a co byla KPZ, krabička poslední záchrany. Zdůrazňoval to, co v Pionýru nebylo až tak podstatné, že musíte jako jedinec být čestný a mít smysl pro fair play. Zatímco Pionýr byl víc o tom, že jsme součástí pěsti budoucí dělnické třídy.

Možná byla moje chyba, že jsem se tomuhle víc nevěnoval. Ale bylo to dané i tím, že v době, kdy se po revoluci obnovoval skaut, už jsem žil v Praze.

Součástí některých rodin bývá i osobnost, jejíž osud všechny poznamená. Ať už perzekuce, vyhození z práce, trest nebo šikana ze strany systému. Máte takového předka, jehož osud vrhl rodinnou trajektorii jinam?

Nemyslím, že bychom měli někoho ve vězení, to tam nebylo. My jsme spíš vykročili bokem. První a zároveň jediný člověk v rodině, který i přes náš špatný kádrový profil dosáhl vysokoškolského vzdělání, byla teta Lída. Dovolím si tvrdit, že to byl můj profesní vzor. Pracovala jako sálová sestra, byla strašně šikovná a asi na třetí nebo čtvrtý pokus se při práci dostala na medicínu, protože ji kupodivu podpořil nějaký předseda KSČ v okresní nemocnici v Ústí nad Orlicí.

Takže Lída vystudovala medicínu, ale protože byla z problematické rodiny, šla po studiích na obvod do Červené Vody, což je pomezí masivu Králického Sněžníku a končících Orlických hor. Byla a je tam několik desetiletí ukotvena jako lékařka. A pravidelně pak na našich nedělních rodinných setkáních ordinovala.

Vždycky jsme přišli: „Něco mě bolí, asi potřebuju antibiotika."

Lída je skvělá a k ní mám ze všech strýčků a tetiček možná nejblíž, protože se obětovala svému povolání.

A pak jsme měli v rodině bratránka z tatínkovy strany, Karla Moravce, který se stal knězem. To byla velká sláva, že někdo z rodiny vystudoval teologii a stal se knězem. Karel Moravec je dneska farářem a stará se o klášter na Hedeči v Králíkách.

Tohle byly vaše vzory? Dočetl jsem se, že jste původně chtěl být lékařem…

Jako teta Lída. Jenže mi už od základky nešla chemie. A tak jsem začal přemýšlet o učitelství, což by se vzhledem ke katolickým kořenům rodiny před listopadem 1989 nejspíš nepodařilo. Naštěstí bolševik padl, takže se nemuselo nic řešit. Ale Lída nejspíš měla vliv na to, že jsem se třeba nebál injekčních stříkaček. Ani krve. Když jsem jako dítě pozoroval, jak se zabíjejí kachny, husy nebo králíci, tak se mi z krve zle nedělalo. Sepětí s přírodou a obživa.

Nerouhat se

A zůstaly vám tyhle dovednosti? Dokázal byste dnes zabít a stáhnout králíka?
Ne. Tohle je jeden z důvodů, proč jsem si třeba nikdy nepořídil hospodářská zvířata. Přemýšlel jsem o slepicích, ale musel bych si někoho najmout na zabíjení. V tom obdivuju tátu. Byl jsem několikrát u zabijačky. Jako student na gymplu, když tátu chytila ledvinová kolika a hospodářství zůstalo čtrnáct dní na mně, tak jsem králíkům a praseti vykydal, to jsem uměl. Ale když máte ty maličké králíčky zabít, je to něco jiného. To bych nedokázal.

Táta je teď už nemá, drží jen slepice, zredukoval hospodářství a prase už taky nemají. Ale třeba domácí tlačenka, tam poznáte kvalitu masa, že to není průmyslová výroba, jakou kupujete v hypermarketech.

Vážím si třeba odhodlání Ukrajinců, protože vezměte si, nasadit vlastní život nebo někoho o život připravit, to je šílené. Táta se to musel naučit kvůli sourozencům, aby jednou za týden měli maso. V sobotu, v neděli byl králík, a to byla velká oslava. Táta to umět musel, ale já jsem se to nikdy nenaučil.

Přemýšlím, jestli vy nebo já, kdo se živíme jako novináři, jsme se museli něco naučit, překročit svůj stín kvůli přežití. Nic mě nenapadá.
Ne, a docela mě to mrzí. Tohle bylo vidět, když jsem si pořídil včely. Uhynulo mi velké množství včel, protože jsem byl hlupák, který se to učí. Když jsem poprvé vyndával nástavky v prvním roce včelaření, dělal jsem to tak dlouho, že jedno včelstvo začalo útočit na druhé. A pod česnem ležely stovky mrtvých včel, jak na sebe útočily a loupily. Protože měly nedostatek potravy a já jim neobratně vyndával plástve a hned je nezakrmil... Neměl jsem ten grif. A mně to opravdu, nechci říct vehnalo slzy do očí, ale bylo mi líto, že jsem přispěl k smrti mnoha z nich.

Jinými slovy opět sepětí s přírodou. Když zabijete králíka, abyste se užívil, tak si možná toho masa vážíte víc. To není, že jdete do hypermarketu a koupíte si za devětasedmdesát korun v akci vepřovou kotletu. A mrzí mě, že mě k tomu táta netlačil. Jeho k tomu přivedly okolnosti: postarat se o sourozence, když děda s babičkou neměli čas...

„Staráš se o hospodářství, tak zabij slepici."

I tak jste se ale podílel na chodu hospodářství…
Třeba se dralo peří, to je další silná vzpomínka z dětství. Bavilo mě, když se zabily husy a jejich peří se doplňovalo do peřin. Takže jsme seděli v chalupě, drali a mně se líbilo to peří rozfoukávat. Nejvíc se zabíjelo zvířectvo na Vánoce, to se pak zase sešla celá rodina.

Mrzí mě… kdyby… ale kdyby neexistuje. Pokud bych měl tatínkovi něco přátelsky vytknout, tak: „Škoda, že jsi mě někdy do toho kostela nedonutil jít i ve starším věku. Měl jsi mi víc ukazovat kontrasty mezi totalitou a demokracií, o jejíž zárodky jste přišli na konci šedesátých let. A i když jsem levý, víc mě nutit, ať se té nešikovnosti či nezručnosti odučím."

Rodiče možná někdy nechtějí dělat svým dětem to, čím sami trpěli…
Víte, co je nám Moravcům vlastní? Víra nás v rodině naučila nestěžovat si na životní okolnosti. V životě jsem neslyšel, že by si tatínek na něco výrazně postěžoval. Dědečkova autorita pro něj byla veliká, měl ho strašně rád a ve všem ho v rámci rodinné tradice coby prvorozený syn respektoval. I křestní jméno Václav se u nás dědí.

Táta tedy nikdy neřekl: „Já jsem se musel starat o sourozence, měl jsem zkažené mládí." Protože to považoval za přirozené. Desatero říká: cti otce svého i matku svou. Desatero přikázání, základní principy, jak se má komunita a společnost chovat, aby se nerozpadla.

I ve vyprávění o jeho dětství a sourozencích to vyznívalo, že to byl jeden velký mejdan. Oni téměř neměli co do úst, obstarávali velké pole, a nikdy si na to nestěžovali.

Pozorujete na sobě, že jste tu houževnatost zdědil? Vracíte se k tomu někdy niterně? „Hele, my Moravcovi jsme takoví, tak si z toho nedělej těžkou hlavu, kousni se?"
Zdědil jsem tři vlastnosti, které mě formovaly. Zaprvé: peníze nejsou důležité, a k tomu se možná dostaneme, protože se často řešil můj plat v České televizi. Nesu si v sobě, že jsem se s holým zadkem narodil a s holým zadkem z tohohle světa odejdu.

Další věc je, že to, co o mně říkají druzí, vypovídá něco i o nich, a nejsem za to zodpovědný stoprocentně já sám. Tedy: jsi divný, tatínek je ze třinácti dětí, je to ta divná rodina, která má moc dětí a chodí do kostela. Neberu si proto věci osobně, každý máme svoji cestu, kterou autenticky prožíváme.

A zatřetí je to nakládání se slovy. Například to, co jsem již zmiňoval. Že metaforicky neberu jméno Boží do úst nadarmo. „Ježišmarjá" a „ježkovy voči", v tom je zásadní rozdíl. Slovo „ježišmarjá" má pro mě vazbu na Svatou Trojici. U nás se říkalo „ježkovy voči".

Vrátím se k tomu, jak si vaše rodina poradila v období normalizace. Jak jste to jako dítě vnímal? Cítil jste, že Moravcovi jsou ti divní, že úplně nezapadáte? A co vám doma říkali?
Tatínek mě v tomhle chránil, věděl, že to má v životě snazší takzvaná šedá zóna. Ale vadily mu vyložené lži z dějepisu nebo z občanské výchovy. Když jsem přišel domů a on se se mnou učil, říkal: „Co to je za blbost, že jednadvacátý srpen byla spřátelená pomoc vojsk Varšavské smlouvy a socialistických států, protože tady proběhl téměř puč a imperialisti nám chtěli zničit ten krásný socialismus?" Tohle nevydržel.

Vytáhl staré noviny a časopisy z osmašedesátého, měl na ty věci složku, a bavili jsme se o tom, že žádný imperialistický puč se nekonal a Rusové nás prachsprostě okupovali. On říkal, a byla to pro mě silná věta: „To si musíš srovnat v hlavě sám, jestli chceš mít ve škole potíže a říkat to, co já..."

To vám bylo kolik?
Sedmá třída základní školy. Třináct let.

Řekl vám: tohle je pravda a nalož s ní, jak se rozhodneš.
Ano. Což je hezké, že mi nediktoval cestu. Postavil mě před to a řekl: „Tohle rozhodnutí musíš udělat ty."

A jak jste se rozhodl?
Myslím, že mě z toho naštěstí nezkoušeli, ale bavili jsme se o tom dál se spolužáky. Vybavuji si jednu věc, kterou jsem po něm tehdy chtěl, a přijde mi to dnes jako skvělá scéna z *Na samotě u lesa*, jak jede Zdeněk Svěrák s Danielou Kolářovou v autě a řeší, jestli je žížala had, nebo červ. A Svěrák už naštvaně říká: „Tak je to had a dej mi s tím pokoj."

Takhle já jsem tátu mučil, protože jsem nepochopil normalizaci. Ukazoval mi fotky, vyprávěl o Janu Palachovi. Bylo mi třináct a vyjeveně jsem na to koukal: „A on se upálil? Protestoval proti osmašedesátému, proti vpádu sovětských vojsk? A proč se ti lidi pak vyhazovali z práce?" Byl jsem zvědavý a drzý.

On řekl: „Hele, to teď asi nepochopíš. To pochopíš, až budeš starší."

To byla věta, kterou se končila debata, když už se mě chtěl zbavit.

Nedlouho poté přišel druhý silný moment. Výchovná poradkyně, která mi řekla: „Ty nepočítej s tím, že se dostaneš na gympl."

Takhle definitivně?

Bylo to varování, ne rozsudek. S takovým kádrovým profilem bude obtížné se na gymnázium dostat, takhle to znělo. Varování soudružky, která měla za úkol děti indoktrinovat.

Co to s vámi v tom věku udělalo?

Když jsem přišel otrávený domů a říkal tátovi, že se nedostanu na gympl, tak jsem mu to začal vyčítat. Seběhlo se to v čase, kdy matka spolužačky z béčka, kterou nám v rámci té komunistické výchovy dávali za vzor, dostala jako tkadlena Řád práce. Byla na Pražském hradě u soudruha prezidenta Gustáva Husáka. A její dcera byla velmi angažovaná v Pionýru.

Na tátu jsem spustil: „No podívej se, já budu mít zkažená studia, protože se nedostanu na gympl, nemám, co bych napsal do přihlášky."

A táta to řešil tím, že řekl: „No tak nebudeš na gymplu, půjdeš v Letohradě na strojní průmyslovku."

Byly tam dva obory, buď stavařina, nebo železničář. Neměl jsem k tomu vztah, víc jsem tíhnul k humanitním oborům. Ani ta chemie mi moc nešla a s matikou jsem se neblaze potýkal, tak jsem oponoval: „Co budu dělat na průmce? Nechci na průmku..."

Tam jsme se hodně střetli.

Táta říkával, že řemeslo je grunt. Kdybych nebyl tak levý, asi by chtěl, abych šel na učňák. Ale za to mu děkuji, že nikdy nebouchl do stolu a neřekl: „Ty budeš držet hubu a půjdeš na průmku a přestaneš tady blbnout."

Chápu to správně, že jste byl v očích svého otce vlastně malý dospělý?

Ano, on vždy autoritativně řekl pouze jednu věc: „Je to tvoje rozhodnutí, poneseš si za ně následky." Mamka byla taková ochranitelka, ale on řekl: „Jestli jedinkrát uslyším stížnost, že vstáváš o půl šesté ráno, protože trávíš dvě hodiny v autobuse, což považuji za úplnou kravinu, tak si mě nepřej. Nebudeš si na to přede mnou stěžovat, protože je to tvoje rozhodnutí."

Vaše matka zatím zůstává trochu ve stínu. Otce líčíte jako přirozenou autoritu, zásadní věci jste řešil s ním. Jakou roli hrála ona?
Mamka byla ještě liberálnější, tohle úplně nechávala na mně. Ty autoritativnější postoje, že nedělám dobře, zastával vždycky otec. Ale nepředstavujte si schéma autoritativní otec a liberální matka. Táta jako konzervativní katolík nás nenutil chodit ani do toho kostela; jeho autoritu je potřeba představovat si jinak. A mamka nade mnou držela ochrannou ruku. Když jsem dostal na zadek, chodil jsem si zabrečet do matčiny sukně.

A ještě jedna věc je důležitá: mamka měla na starosti mé sourozence. Klára s Martinem přišli krátce po sobě a oba naši chodili brzy ráno do práce, táta jezdil v létě na půl pátou, máti na šestou. Takže jsme se o ně s mamkou vlastně dělili. O prázdninách jsem fungoval pro Kláru a Martina jako druhá mamka, vodil jsem je do školky.

Mamčina role tak byla u mě, i když to není přesné, upozaděna tím, že se starala o dva mladší sourozence narozené rychle po sobě. A já byl takový polojedináček a zároveň polorodič.

Když říkáte, že byla ještě liberálnější než otec, nedocházelo mezi nimi ke střetům v názorech na výchovu?
Ne, mezi nimi byl a je harmonický vztah. Jen občas, když padla nějaká výčitka, mamka podotkla: „To je škoda, že jsem se vdávala tak mladá." Vždyť jí bylo osmnáct, devatenáct, když mě čekala.

A s matkou jste tahle klíčová rozhodnutí neřešil? Byla taky v táboře „je to had a dej mi s tím pokoj"?
Ne, polemiky jsme vedli víc s tátou. Nevím, jestli to bylo tím, že mamka stála na mé straně, ale stejně jako babička s dědou mi to nerozmlouvala. Na rozdíl od táty, který říkal, že jít na gympl je blbost. Možná v tom bylo i moje pubertální vymezování se vůči otci, ale tu přátelskou polemiku jsem zkrátka vedl s tatínkem, ne s mamkou. Ani s babičkou ne. A děda Motyčka, který bydlel u nás v dvougeneračním domě, zemřel, když jsem chodil do sedmé třídy, takže jeho názor už zaznít nemohl.

Přes gymnázium u vás prostě nejel vlak…
Otec to chtěl řešit tou průmkou v Letohradě. A já jsem říkal: „Co já tam budu dělat, válčit s matikou další čtyři roky, dělat geometrii?"

On jako zámečník matiku a geometrii intelektuálně dával. Myslím si, že kdyby to nebylo před listopadem 1989, tak by šel na ČVUT, nějakou strojařinu, možná stavařinu díky dědovi zedníkovi, protože ti lidé museli umět číst ve výkresech, spočítat si to.

Jak jste to s tou přihláškou vyřešili?
Nakonec mi řekl, ať po něm nechci, aby si kvůli mým budoucím studiím vylepšoval kádrový profil. Nebyl v KSČ, neměl funkce v odborech, myslím, že v ROH platil příspěvky, aby dostal vánoční kolekci a příspěvek na dovolenou. A mně to i trochu docházelo.

Vidím to jako silný moment dodneška, jak vám jako dítěti umí indoktrinace v totalitní společnosti zamotat hlavu. Když jsem po začátku války na Ukrajině viděl, jak Putin promlouval k malým dětem a říkal: udávejte svoje rodiče, když nebudou nazývat speciální vojenskou operaci speciální vojenskou operací, tak se to ve mně zase probudilo. Jak můžete zničit dětskou duši a dětský mozek, protože tam máte střet s benefity. Indoktrinace, na kterou přistoupíte, vám pak přináší klid na práci a kariérní růst.

Kdy jste si uvědomil, že tohle je špatně a že ze sebe ten vliv musíte co nejvíc setřepat?
Ten kontrast jsem si uvědomoval už tehdy a balancoval mezi tím. Věděl jsem, že tátu nechci zklamat. Muselo to pro něj být těžké, když mu vlastní syn říkal: „Chceš mi překazit studia? To nemůžeš ani v těch odborech být nějaký funkcionář? Co já tam mám napsat?“ Zároveň víte, že vám soudružka výchovná poradkyně úplně vymývá mozek, protože někam chcete, chcete na ten gympl.

Ale jde přeci o váš život, lze si to vyčítat?
Myslím, že lze. Je otázka, jestli bych nebyl nějaký soudruh, kdyby nepřišel listopad a bolševik nepadl. Přesně kvůli tomu přistupování na podmínky režimu a pro ambice, které ve vás probouzejí různé soudružky výchovné poradkyně. Doufám, že ne, že by mě rodina a silné hodnoty zachránily... Ale dokud ta situace nenastane, nemůžete se stoprocentní jistotou mluvit o tom, jestli byste morálně selhal, nebo neselhal. Doufám, že bych neselhal.

Lavíroval jsem a na otce to zkoušel, vždycky to dopadlo, že mi řekl: „To já nemůžu udělat dědovi, já nemůžu kvůli rodinné tradici vstupovat

do nějaké funkce v odborech.“ Snad jsem mu ale tehdy neřekl: „Tati, vstup do KSČ, abych se dostal na gympl,“ takový idiot jsem doufám nebyl.

A na gympl vás nakonec vzali, dokonce jste si vybral, na jaký.
To není tak úplně pravda. Do Ústí nad Orlicí mě nevzali s odůvodněním, že jsem neudělal přijímačky, jak bych měl. Chtěl jsem do Ústí, protože to byl výběrový gympl a věděl jsem, že nepodléhá tak silné komunistické indoktrinaci. Pak byl poblíž ještě gympl v Žamberku.

A Žamberk byl trošku komunističtější.
Byl hodně komunistický, tam se muselo povinně vstupovat do SSM, což jsem nechtěl.

Vyhrála otcova linie.
Dávali jsme odvolání a oni nám tvrdili, že jsem měl dvojku z přijímaček z matematiky. Protože to vám do papírů nenapíšou, že jsou rodiče málo angažovaní.

Ale upřímně, mohlo to být i relevantní, zmiňoval jste, že matematika nebyla úplně vaše doména.
Bylo by ode mě nekorektní říkat, že jsem se nedostal do Ústí jenom kvůli kádrovému profilu. Myslím, že asi šlo i o výsledky, protože se tam hlásil celý okres, byl tam obrovský nátřesk. A pak jsem si mohl na odvolání vybírat ze dvou gymnázií. Z doslechu, od Pavly Krejčí, kamarádky v ulici, která jezdila do Ústí, jsem slyšel, jak strašné to v Žamberku je, jak je to indoktrinované. A tak jsem si usmyslel, že tam nepůjdu.

To rodiče potěšilo, ne?
Naopak, tam už zase otec říkal, ať přestanu blbnout: „Tak na to nepřistoupíš a do SSM nevstoupíš, ale přestaň blbnout, je to jen sedm kilometrů, můžeš tam jezdit na kole...“ Jenže já na to: „Ještě je tady Česká Třebová, tam třeba tak kovaní komunisti ve vedení nebudou.“ Byl jsem hlupák, který si nezjistil informace...

Táta to nakonec vzdal ve stylu „dej mi s tím pokoj, je to had“. Řekl: „Je to tvoje rozhodnutí. Myslím si, že je úplně nesmyslné jezdit každý den tolik kilometrů do České Třebové, ale dělej si, co chceš.“ Mnohokrát jsem si to pak vyčítal, protože měl pravdu. V Žamberku na gymplu jsem nebyl,